

Oikeusministeriö
PL 25
00023 VALTIONEUVOSTO

Oikeusministeriölle,

Asia: Lausuntopyyntö OM 16/41/2007 Perheen sisäinen adoption rekisteröidyn parin perheessä

Pyydettyinä lausuntonaan Pelastakaa Lapset haluaa kunnioittavasti todeta seuraavaa:

Yleistä

Työryhmämietintö on pääosin kannatettava, sillä tavoitteena on rekisteröityjen parien perheissä elävien lasten oikeudellisen aseman parantaminen.

On kuitenkin otettava huomioon, että mietinnössä pitäydytään monin kohdin yksinkertaisimmissa tapauksissa, kuten esimerkiksi tilanteissa, joissa adoptoidaan parin yhteisellä päätöksellä tai toisen puolison aiemmin hedelmöityshoitojen kautta syntynyt lapsi. Rekisteröityjen parien perheissä voi asua myös lapsia, joiden toinen biologinen vanhempi on muualla. Jotkut näistä vanhemmista voivat olla etävanhempia tai heillä on muuten toimiva, sosiaalinen suhde lapseensa. Kuten selvityksessä mainitaan, adoptio on mahdollinen vain, jos toinen biologinen vanhempi luopuu lapsesta. Näissä tapauksissa lapsen edun määrittäminen adoption toteutuessa tulee entistä vaativammaksi. Rekisteröityjen parien uusperheiden ja ns. monivanhempiperheiden sosiaalisten suhteiden arvioiminen ja lapsen edun arviointi tulee olemaan adoptioeuvonnan uusi haaste ja vaatii tarvittavan täydennyskoulutuksen järjestämistä adoptioeuvonnan antajille.

4.2. Taloudelliset vaikutukset ja vaikutukset viranomaisten toimintaan

Käytäntöjä, joita sovelletaan nykyisin perheen sisäiseen adoptioon liittyvässä adoptioeuvonnassa, voidaan soveltaa myös rekisteröityjen parien kohdalla. Vaikutukset adoptioeuvonnan sisältöön tulee kuitenkin huomioida tarkemmin. Lapsen edun arvioiminen tuo uusia haasteita erityisesti työskenneltäessä rekisteröityjen parien uusperheiden ja niin sanottujen monivanhempiperheiden kanssa. Adoptioeuvonnassa edellytetty työskentely kaikkien osapuolten kanssa on tärkeää. Rekisteröityjen parien perheen sisäisessä adoptiossa asiaan osallisten määrä voi moninkertaistua. Tällä kaikella on myös vaikutuksia adoptioeuvonnasta aiheutuviin kustannuksiin, mitä ei ole mietinnössä tuotu riittävästi esiin.

Lapsi on adoptioneuvonnan yksi osapuoli. Lasten mielipiteiden ja näkemysten kuuleminen ja huomioon ottaminen perheen sisäisissä adoptioissa on olennainen osa prosessia. Eri-ikäisten lasten kuulemiskäytäntöjä tulee kehittää. Adoptioneuvontaa antaville sosiaalityöntekijöille tulee järjestää täydennyskoulutusta erityisesti lapsen edun arvioimiseen uusissa ja muuttuneissa sekä muuttuvissa perherakenteissa. Pelastakaa Lapsissa tehdyn kyselyn mukaan sosiaalityöntekijöillä ei ollut mielestään riittävästi tutkimustietoa lapsen kasvusta ja kehityksestä samaa sukupuolta olevien parien perheissä.

Sosiaali- ja terveysministeriön tulee huolehtia, että adoptioneuvonnan ohjeistus näihin uusiin tilanteisiin on riittävän ajoissa saatavilla.

4.3 Yhteiskunnalliset vaikutukset

Vaikutukset lapsen kehitykseen

Perheen sisäisen adoption vaikutus lapsen kehitykseen tulee arvioida aina yksilöllisesti ja tapauskohtaisesti. Perheiden monimuotoisuus on tosiasia ja muuttuvien perhesuhteiden vaikutusta lapsiin ei ole tutkittu riittävästi. Esimerkkinä voidaan mainita rekisteröidyn parin perhe, jossa lapsella on sosiaalinen suhde biologiseen etävanhempaan. On vaativa tehtävä arvioida mitä lapselle merkitsee se, että biologinen etävanhempi suostumuksellaan luopuu vanhemmuudesta uuden sosiaalisen vanhemman saadessa adoptoida hänet. Tämän juridisen toimenpiteen vaikutus lapseen voi olla sekä taloudellinen, sosiaalinen että psyykinen. Lapsi ei enää peri hänestä luopuvaa vanhempaa, tapaamiset voivat estyä ja lapsi voi kärsiä siitä että hän aikuisten päätöksellä juridisesti menettää etävanhemman. Toki vanhempien keskinäisillä sopimuksilla sosiaalisia suhteita voi myös säilyttää ja ylläpitää. Muun muassa nämä ja vastaavat lapseen ja perhesuhteisiin pitkälläkin aikavälillä vaikuttavat muutostekijät tulee adoptioneuvonnassa harkita huolellisesti lapsen näkökulmasta ja lapsen oikeudet huomioon ottaen. Vanhemmuudesta luopumista ja juridisen suhteen vahvistamista adoption kautta on arvioitava tapauskohtaisesti ja toimittava lapsen edun näkökulmasta huolimatta aikuisten muuttuvista tilanteista ja toiveista.

Vaikutukset kansainväliseen lapseksiottamiseen

Riittävää tietoa siitä, vaikuttaako mietinnön mukaisen perheen sisäisen adoption mahdollistaminen yhteistyösuhteisiin ulkomaisten adoptioviranomaisten kanssa ei Suomessa ole. Seurauksia tulee tarkastella suhteessa lapsen etuun ja siihen, vaikuttaako perheen sisäisen adoption mahdollistaminen yhteistyöhön yleensä ja miten yhteistyötahot ylipäätään suhtautuvat adoption rekisteröidyssä parisuhteessa. Ulkomaisten yhteistyökontaktien arvioitavaksi tulee, kuinka he suhtautuvat esimerkiksi tilanteeseen, jossa yksinhakijalle adoption annettu lapsi voi myöhemmin Suomessa tulla tämän samaa sukupuolta olevan puolison adoptoimaksi rekisteröidyssä parisuhteessa.

3.3 Lain takautuvuus

Riippumatta siitä, tuleeko laki takautuvasti voimaan, voi perheen sisäinen adoptio aiheuttaa ristiriitatilanteita vanhempien välillä ja olla lapsen kannalta monimutkainen. Jos

perheen sisäinen adoption tehdään mahdolliseksi vain rekisteröidyssä parisuhteessa, tulee adoptioeuvonnassa ottaa esiin lapsen suhde mahdolliseen erossa olevaan sosiaaliseen vanhempaan ja miten sitä ylläpidetään jatkossa. Salliiko esimerkiksi adoptoiva osapuoli sen, että lapsi on tiiviisti yhteydessä erossa olevaan sosiaaliseen vanhempaan. Kuten erotilanteissa yleensä, kyse on siitä, kuinka turvataan lapsen mahdollisuus pitää yhteyttä hänelle läheisiin ihmisiin. Erityistä painoarvoa on jälleen annettava lapselle adoptioeuvonnan osapuolena.

Erilaisia perusteita punnitessa vaikuttaisi selkeimmältä, ettei lakia sovellettaisi takautuvasti.

Helsingissä 5.9.2008

Pelastakaa Lapset ry

Pirkko Saartio
Lastensuojelupalveluiden johtaja

Tiina Tammi
järjestölakimies